

A Kézenfogva Alapítvány észrevételei és javaslatai

FELHÍVÁS a nagylétszámú intézeti ellátási forma kiváltásának, és magas minőségű, hozzáférhető közösségi ellátási formák kialakításának megvalósítására

A Felhívás címe: Intézményi ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való áttérés fejlesztése – intézményi férőhely kiváltás (A Felhívás kódszáma: EFOP – 2.2.2) kapcsán

Általános észrevételeink:

Szeretnénk üdvözölni azt a törekvést, hogy az előző programozási időszakhoz képest jelentősen emelkedett az intézményi férőhelyek kiváltására fordítható forrás, amely lehetőséget teremthet arra, hogy a közösségi alapú támogatott lakhatás jóval több ember számára váljon a jövőben elérhetővé.

Azonban azt is szeretnénk jelezni, hogy meglátásunk szerint a pályázati kiírás – az alábbiakban pontonként elemzett - lényegi területeken tartalmaz olyan hiányosságokat, melyek annak veszélyét rejtik magukban, hogy a támogatott lakhatás nem tud a célcsoport életminőségében minőségi változást hozó, valóban közösségi alapú szolgáltatássá fejlődni, hanem a bentlakásos intézményi struktúra fog tovább erősödni és az intézeti ellátás lényegében fennmarad. Annak érdekében, hogy az intézményi férőhelyek kiváltására fordított erőforrások elérjék céljukat, nagyon fontosnak tartjuk, hogy a közösségi szolgáltatások jelen észrevételezésben vázlatosan jelzett garanciális elemei a felhívásba beépüljenek.

Szomorúan konstatáljuk, hogy a pályázati kiírás az ún. "részleges kiváltás" mellett köteleződik el, amely mind szakmailag mind a kiváltás céljait tekintve erőteljesen megkérdőjelezhető. Abban a nem várt esetben, ha a teljes kiváltás nem valósulhat meg, az előrevetíti annak kockázatát, hogy a megmaradó nagylétszámú struktúra egyprofilúvá válik és a társadalmi integráció szempontjából hátrányos helyzetben lévő emberek nem kapnak valódi esélyt az életminőségük javulására és arra, hogy a közösségi alapú szolgáltatásokhoz másokkal azonos alapon hozzáférjenek. A pályázati kiírásnak véleményünk sokkal erősebben és egyértelműbben kellene támogatnia a jelenlegi nagylétszámú struktúra felszámolását.

Funkcióját tekintve a pályázati kiírás hiányosságaként értékeljük, hogy ugyan a célok között megjelenít olyan alapvető jelentőségű követelményeket, mint a társadalmi integráció, életminőség javítása, azonban a későbbiekben a lefektetett követelmények érvényesülését szolgáló konkrét tartalmakat, minimálisan elvárt garanciális szakmai elemeket nem rendel. Ezen komplex célok megvalósítása nem lehetséges csak infrastrukturális beruházás megvalósításával, az intézmények átalakításához komoly szemléletmódbeli és szakmai fejlesztésekre is szükség van. A pályázati kiírásból úgy tűnik, hogy a megvalósítás gerincét pusztán az új épületek felépítése (infrastrukturális beruházás megvalósítása) jelenti, melyhez képest a felhívásban a célcsoport társadalmi integrációját garantáló követelmények marginálisak csupán.

Úgy véljük, hogy konkrét – a férőhelykiváltás céljaival összhangban álló elvárások és szigorúbb kereteket adó definíciók hiányában a felhívás nem áll összhangban a nemzetközi és hazai irányelveknek, a fogyatékos személyek életminőségének javítása valódi céljaival.

Hiányosságnak értékeljük, hogy a pályázati kiírás nem tartalmaz ösztönzőket a komplex támogatási szükséglettel élő célcsoport bevonására, az értékelési szempontok között megjelenő erre vonatkozó 2 pont semmiféle garanciát nem jelent arra vonatkozóan, hogy a célcsoport is jobb helyzetbe kerülhet a források segítségével.

Szükségesnek tartjuk tehát:

- Az intézetek teljes megszüntetésének garanciái és a lényegi integrációt biztosító szakmai elvárások egyértelműen és megkerülhetetlenül jelenjenek meg;
- A komplex támogatási szükséglettel élő célcsoportra nézve valódi ösztönzők beépítését;
- A tervezési és megvalósítási folyamatokba a célcsoport bevonását biztosító elemek beépítését;
- A férőhelykiváltás folyamatában a tervezésre és megvalósításra lényegi befolyással bíró alapelvek és fogalmak egyértelmű lefektetését (pontosítását, tisztázását);
- Konkrét elvárások megfogalmazását arra vonatkozóan, hogy hol lehet, és hol nem lehet támogatott lakhatást létrehozni (település nagysága, települési minimumfeltételek és infrastruktúra, szolgáltatások hozzáférhetősége stb.);
- A használt ingatlanok átalakításának lehetőségének bővítését.

Részletes észrevételek a felhívás fejezeteihez:

1) A felhívás bevezetésében rögzíti, hogy:

„A támogatási kérelmet benyújtó szervezetek az együttműködés keretében vállalják, hogy a projektjük megvalósításával hozzájárulnak a fogyatékos személyek, valamint a pszichiátriai- és szenvedélybeteg személyek életminőségének javításához, jogainak érvényesítéséhez;

50 férőhelynél nagyobb nagy létszámú, bentlakásos intézmények férőhelyeinek a kiváltásával, a minőségi, közösségi alapú új támogatott lakhatási férőhelyek létrehozásával hozzájárulnak az általános közösségi alapú szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség javítása cél eléréséhez;

a kapott támogatáson felül önerőből finanszírozzák a projektet”.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a bevezetőben a hivatkozott tartalom kívül megjelenjenek az alábbi a követelmények, tartalmak is:

- o Javasoljuk, hogy a pályázati kiírás már a bevezetésében rögzítse a tartós bentlakást nyújtó szociális intézményi férőhelyek személyközpontú, tényleges és teljes kiváltásának követelményét, azt hogy a régi intézeti ellátás meg kell szüntetni. Ez az egyik alapvető feltétele annak, hogy a folyamat valóban megfeleljen a felhívásban is hivatkozott hazai és nemzetközi jogszabályoknak. Véleményünk az, hogy, nem minden személy kerül át közösségi alapú ellátásba (azaz a párhuzamos működés fennmarad), úgy azon személyek számára, akik a nagy intézményben maradnak, csorbul a joguk a közösségi alapú szolgáltatásokhoz történő hozzáférésben, és esélyük az önálló életvitelre a közösségi befogadásra, az igényeikhez és szükségleteikhez igazodó közösségi szolgáltatások számukra nem válnak elérhetővé.

A részleges kiváltás olyan nem támogatható gyakorlatot vetít elő, hogy bizonyos (a felhívás talaján nem rendezett) szempontok figyelembevételével dönt majd az

intézmény arról, hogy mely lakói kerülnek közösségi ellátásba, és mely lakói maradnak az intézményben. Ez a nem várt gyakorlat érintett célcsoporttagok az előremutató folyamatból történő indokolatlan kizárását eredményezné.

- Fontos követelmény, hogy a fejlesztés ne pusztán hozzájáruljon a jogaik érvényesítéséhez, hanem a folyamat oly módon történjen, amely tiszteletben tartja az igénybevevői csoportok jogait, méltóságát, és figyelembe veszi szükségleteiket.
- A felhívás olyan fogalmakat használ, amelyek tartalmát még utalás szinten sem határozza meg. A kiváltás, önálló életvitel, életminőség, közösségi alapú szolgáltatások, intézet, támogatott lakhatás, foglalkoztatási szolgáltatások fogalmak tartalma jelenjen meg a pályázat mellékleteként (fogalmi meghatározások).
- Jelenjen meg az a stratégiai célkitűzés, hogy elsődleges szerepet kell kapnia a már meglévő, közösségi szolgáltatásoknak vagy az együttműködésen alapuló külső szolgáltatásfejlesztések generálásának.

- 2) Véleményünk szerint az irányadó jogszabályoknak - *„az ENSZ Egyezmény 19. cikkének, a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvénynek, továbbá a fogyatékos személyek számára ápolást gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásának stratégiájáról és a végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról szóló 1257/2011. (VII.21.) Korm. határozat (a továbbiakban Stratégia) foglaltaknak való megfelelés, tényleges integráció biztosítása.”*- történő megfelelés nem csupán átfogó cél, hanem az egész folyamatra irányadó követelmény. A hazai és nemzetközi szabályozásban és szakpolitikai dokumentumokban foglalt követelményeknek már a megvalósítás tervezésének első mozzanataiban érvényesülnie kell.

A fogyatékos személyek bevonása, a teljes folyamat során történő megjelenésük biztosítása érdekében garanciális elemeket és konkrét, deklarált feladatokat indokolt beépíteni a pályázati kiírásba. A „semmit rólunk nélkülünk” alapelv érvényesítése alapvető kritérium, melynek hiányában nem beszélhetünk a fogyatékos személyek életminőségének javításáról, önrendelkezésről. Indokoltnak tartjuk megjeleníteni, hogy pontosan mely tevékenységekben, mely pontokon, és milyen formában kell bevonni az érintett célcsoportot és ennek biztosítása érdekében pontosan milyen finanszírozási, szervezési lehetőségei és kötelezettségei vannak a pályázónak.

- 3) A projekt cél megfogalmazásánál (6. oldal) a felhívás rögzíti azt a követelményt, hogy *„(..) elengedhetetlen, hogy az adott település(rész), ahol a lakhatási szolgáltatások létrehozása megtörténik, a szükséges szociális alapszolgáltatások, valamint foglalkozási szolgáltatások megfelelő mértékben, stabilan, jó minőségben, elegendő kapacitással rendelkezésre álljanak.”*

Fontosnak tartjuk a szükséglet szerinti szolgáltatások körében nem csak a foglalkoztatást, hanem más olyan szolgáltatások (egészségügyi, rehabilitációs, sport, kulturális, szabadidős szolgáltatások etc.) is tartoznak.

A projekt cél megfogalmazásánál (6. oldal) a jelen pontban idézett kitétel helyett az alábbi megfogalmazást javasoljuk:

Azon településeken, amelyen az intézmény/szervezet lakhatási szolgáltatást kíván létrehozni, vagy egyéb lakhatáson kívüli szolgáltatást telepíteni szükséges hogy a lakók szükségleti szempontjából releváns - szociális, egészségügyi, foglalkoztatási, rehabilitációs, képzési szolgáltatások etc. - megfelelő mértékben, szakmai színvonalon, szükséges kapacitással rendelkezésre álljanak, figyelembe véve a szolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférését és a lakhatás céljául szolgáló ingatlanból történő elérhetőségét is.

Fontosnak tartjuk továbbá, hogy a kiírás egyértelmű garanciákat tartalmazzon az összes lakók szükségletei szempontjából releváns - szociális, egészségügyi és foglalkozási rehabilitációs, és egyéb sport, kulturális, szabadidős etc. – szolgáltatások, illetve az ahhoz történő hozzáférés megteremtésére nem csak az infrastrukturális beruházások, hanem a megfelelő színvonalú szakmai fejlesztések megvalósítására nézve is.

- 4) A szolgáltatások fejlesztése szempontjából fontosnak tartjuk, hogy a felhívás sokkal részletesebben és specifikusan rögzítse a minimum szakmai tartalmak meghatározását. A felhívás a szakmai tervre vonatkozó elvárások körében csak arra utal, hogy a Szakmai Tervet és az Intézményi Férőhely Kiváltási Tervet a Felhívás mellékletét képező sablonnak megfelelő szempontok szerinti tartalommal kell elkészíteni. (Lásd: *3.4. pont alatt A projekt műszaki, szakmai tartalmával és a megvalósítással kapcsolatos elvárások 3.4.1. Műszaki, szakmai tartalommal kapcsolatos elvárások 3.4.1.1 Műszaki és szakmai elvárások*) Fontosnak tartjuk, hogy a beruházás mellett a humán szolgáltatási tartalmak is megjelenjenek a mérföldkövek között.
- 5) Észrevételünk az, hogy a projekt szakmai vezetőjével szemben támasztott elvárások nem fogalmazznak meg konkrét elvárásokat arra vonatkozóan, hogy a szakmai vezetőnek pontosan milyen tapasztalattal, ismerettel kell rendelkeznie a támogatott életvitel, közösségi ellátás kialakításához. Ezen elvárások rögzítését pedig nagyon fontosnak tartjuk a kiírásban. Szükségesnek tartjuk továbbá kompetencia-szinten lebontani a szakmai vezetővel szemben támasztott elvárásokat, pontosan az újszerű szolgáltatás-szervezés kialakítása érdekében.

További észrevételünk, hogy csak a részcélok között szerepel az, hogy a közösségi alapú ellátásban jól képzett szakemberek álljanak rendelkezésre, ugyanakkor a pályázati kiírás nem tartalmaz semmilyen iránymutatást a szakemberek képzésére, felkészítésére vonatkozóan, nem egyértelmű, hogy ezt milyen forrásból és milyen irányelvek mentén, pályázói vagy központi szinten szükséges megvalósítani.

6) A felhívás a szolgáltatási gyűrű kialakítása vonatkozásában a választható, önállóan nem támogatható tevékenységek körében (3.1.2.2. pont) az alábbiakat rögzíti:

„A szolgáltatási gyűrű kialakítása (új épület építésével, meglévő épület átalakításával, bővítésével, felújításával) érdekében: a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvényben nevesített szociális alapszolgáltatások bővítése az alábbi tevékenységek által:

férőhely bővítése, bővítés, átalakítás, felújítás (beleértve az épületgépészetet is), új építés, ingatlankiváltás, funkciójukat veszített épületek hasznosítása,

Eszközbeszerzés: eszközök, bútorok és berendezési, felszerelési tárgyak beszerzése, külső terekhez kapcsolódó tárgyi eszközök beszerzése,

Foglalkoztatás tárgyi és szakmai feltételeinek megteremtése, bővítés, fejlesztése

Szakmai szempontoknak megfelelő, a lakhatáshoz szükséges berendezési tárgyak, önálló, támogatott életvitelt segítő eszközök beszerzése

Gépjármű beszerzése a feladatellátáshoz kapcsolódóan”

A szolgáltatási gyűrű kialakítása a választható tevékenységek között szerepel, pedig a teljes körű társadalmi integráció biztosításának és a közösségi alapú ellátásnak a kulcsa. Véleményünk szerint a szolgáltatási gyűrű az, amely a kliensek közösségi részvételét, társadalmi integrációját garantálja. A szolgáltatási gyűrű fogalmát egyáltalán nem definiálja a kiírás, a kifejezésnek ellentmond a zárójeles megjegyzés, mely szerint a gyűrű egyenlő egy épülettel. Ez ebben a formában semmiképpen nem elfogadható. „A szolgáltatási gyűrű kialakítása során azonosított hiányterületeken szolgáltatásfejlesztés (új épület építésével, meglévő épület átalakításával, bővítésével, felújításával)” cím e körben félrevezető, olyan mintha az egész szolgáltatási gyűrű kialakítása ide tartozna.

Javasolt az egész pályázati felhívásban a szolgáltatási gyűrű fogalmának következetesebb használata. A szolgáltatási gyűrű a kiváltás után (támogatott lakhatásban való működés során) folyamatosan biztosítandó szociális, egészségügyi és foglalkozási rehabilitációs, és egyéb sport, kulturális, szabadidős szolgáltatásokat tartalmazza azonosítva a hozzáférés rendelkezésre álló jellemzőit és a szolgáltatók közötti együttműködés módját.

A szociális alapszolgáltatások bővítése - *férőhely bővítése, bővítés, átalakítás, felújítás (beleértve az épületgépészetet is) új építés, ingatlankiváltás, funkciójukat veszített épületek hasznosítása* - vonatkozásában garanciális jelentőségűnek tartjuk annak rögzítését a felhívásban, hogy a bővítés a párhuzamos fejlesztések kizárásával, a szolgáltatási környezet megfelelő elemzésén alapuló hiányterületeken, a hiányzó kapacitások felmérése után történhet csak. (Nem egyértelmű számunkra a kiírás alapján hogy az saját fenntartású vagy a pályázóval együttműködésben álló önkormányzati (egyházi, civil, etc.) fenntartású alapszolgáltatások fejlesztése is megvalósítható-e a pályázati források terhére.)

A TL kötelező szolgáltatásnyújtási körébe nem tartozó szolgáltatások fejlesztését, azaz azokat, amelyekhez a fenntartónak a hozzáférést kell biztosítania jellemzően (nem csak a foglalkoztatás, hanem rehabilitációs, egészségügyi, képzési etc. szolgáltatások) is indokolt lehet ide sorolni a választható, önállóan nem támogatható tevékenységek közé.

Fontos lenne ha a felhívás definíciót tartalmazna arra nézve definiálja, hogy pontosan mit ért a foglalkoztatás bővítése, fejlesztése alatt: Mely foglalkoztatási formák bővítését, milyen céllal és milyen formában. A foglalkoztatás bővítésére vonatkozóan még hivatkozás szerűen sem jelenít meg sem szakmai szttenderdeket, sem szakmai elvárásokat. Még hivatkozás szintjén sem utal arra, hogy pontosan milyen szakmai szempontoknak kell megfelelni az eszközök beszerzése során.

Sajnálatosnak tartjuk, hogy a pályázat nem teszi lehetővé használt eszközök beszerzését, különösen igaz ez a rendkívül nagy költséggel járó eszközökre, mint például egy segédeszköz.

- 7) Az ingatlan kiválasztásra, tervezésre vonatkozó elvárásokat vázlatosan az alábbiak szerint rögzítjük:
- a) Lakók preferenciái (Szakmai rendelet)
 - b) Munkatársak preferenciái
 - c) Szolgáltatások elérhetősége (Javaslattétel)
 - d) Tömegközlekedéssel való elérhetőség (Szakmai rendelet)
 - a) Decentralizált elhelyezkedés (Közös európai útmutató)
 - b) Integrált elhelyezkedés (Stratégia)
 - c) Közművesítés (Szakmai rendelet)
 - a) Lakók preferenciái, igényei (pl. családtag elhelyezése, Szakmai rendelet)
 - b) Lakók támogatási szükséglete (pl. akadálymentességi igény, Szakmai rendelet)
 - c) Lakók egyéb jellemzői, igényei (részvétel a lakás, lakókörnyezet kialakításában, Stratégia)
 - d) Méret (Szociális törvény, Szakmai rendelet)
 - e) Funkció (pl. lakó és szolgáltatási funkció szétválasztása, Szakmai rendelet)
- Fenntarthatóság (Szakmai rendelet)

Egyéb lényegi észrevételeink:

- a. A lakók felkészítéséhez van indikátor, azonban forrás nincs hozzárendelve. A kommunikációhoz szintén csak indikátorokat rendel a kiírás, de szintén nincsenek szakmai szempontok. (A 3.7.1-es pont – Indikátorok táblázat nehezen értelmezhető, hiányos.) Összességében úgy véljük, hogy az indikátorok meghatározása nagyon kevés, nem elégséges ahhoz, hogy minőségi fejlesztési célok megvalósulását garantálja.
- b. A projekt területi korlátozása: "A fejlesztés megvalósulásának helyszíne Magyarország kevésbé fejlett régiói." Ezt szükséges, legalább hivatkozás szintjén pontosítani, hogy mi értendő kevésbé fejlett régió alatt.
- c. A projekt műszaki, szakmai tartalmával és a megvalósítással kapcsolatos elvárások c. rész üres.
- d. Nincs érdemi kifejtése a régi épületek hasznosításával kapcsolatos elvárásoknak.
- e. A költségvetési százalékos megkötések mentén kérdés, hogy az új építésű ingatlanok milyen telekre épülnek, ha telekvásárlásra csak a teljes támogatási összeg 2%-át lehet felhasználni.
- f. A „+15%-os TL férőhely” sok szakmai kérdést vet fel, ebben a formában nem megalapozott, homályos.
- g. Az alapszolgáltatások fenntarthatóságának kérdése nem elégé szabályozott.

Nem egyértelmű a 7Mrd-os maximalizált támogatási igény, összességében komolytalannak és átgondolatlannak tűnik a pályázatonkénti minimális és maximális támogatási összeg meghatározása.

A kiírás hivatkozik a lakók felkészítése, valamint a dolgozók felkészítése c. szakmai anyagokra, melyek jelenleg nem tölthetők le semmilyen felületről.

Észrevételezésünk azt hivatott előmozdítani, hogy a támogatott lakhatás a célcsoport életminőségében minőségi változást hozó, valóban közösségi alapú szolgáltatás legyen a férőhelykiváltás eredményeként.

2016. szeptember 29.